

บทที่ 2

ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัย “พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์” ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีโลกาภิวัตน์และแนวคิดจักรวรรดินิยมวัฒนธรรมเป็นฐานความคิด และนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยโดยมีคำถามวิจัยหลักที่สำคัญคือ (1) อะไรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนา และ (2) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมได้รับผลกระทบจากพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ในสปป.ลาวอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยพยายามหาคำตอบว่าปัจจัยอะไรที่ยังคงทำให้พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีการดำรงอยู่อย่างมั่นคงซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งมีบทบาทและการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคม การเมือง และวัฒนธรรมในประเทศในภาวะที่ต้องเผชิญกับกระแสของคลื่นวัฒนธรรมตะวันตกและวัตถุนิยมที่เข้ามามีอิทธิพล และการแผ่ขยายของตลาดการค้าเสรีที่จะค่อย ๆ กลืนอัตลักษณ์หรือค่านิยมทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในสปป.ลาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดโลกาภิวัตน์มาอธิบายโดยเชื่อว่าประชาคมโลกสามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวางไม่ว่าจะอยู่แห่งใด เนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ¹² เป็นการเชื่อมโยงโลกให้เป็นโลกใบเดียวกัน เสมือนว่าโลกมีขนาดเล็กลงและไร้พรมแดน เนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศที่ทันสมัย ในปัจจุบันมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การค้า การเงิน และการลงทุนเชื่อมโยงเข้าไว้ด้วยกัน เป็นกระบวนการที่ทำให้เป็นสากล การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้เสมือนว่าโลกมีขนาดเล็กลงและไร้พรมแดนนั้นทำให้วิถีคิด “กาละ” (เวลา) และ “เทศะ” (สถานที่) ไม่ได้หมายความเฉพาะในเชิงกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมหมายถึงในเชิงสังคมและจิตใจที่รับรู้ และรู้สึกผูกพันในเชิงอารมณ์และจิตใจด้วย รวมถึงยังมีความเชื่อว่า โลกจะมีการรวมตัวทางวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์จึงเป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วโลก¹³ จนกลายเป็นวัฒนธรรมโลก (World Culture) ที่เส้นแบ่งทางภูมิศาสตร์เชิงกายภาพไม่ใช่อุปสรรคอีกต่อไป โดยผ่านกระบวนการไหลบ่าของ

¹² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, อ้างคำว่า โลกาภิวัตน์, <http://www.royin.go.th/?knowledges=globalization>-โลกาภิวัตน์ (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560).

¹³ Jan Aart Scholte, *Defining Globalisation*, World Economy, Vol. 31 No. 11, (November 2008), p. 1471-1502.

ข้อมูลที่น่าสนใจไปสู่การเปลี่ยนแปลงโดยมุ่งวิเคราะห์ปฏิบัติการยอมรับ การต่อรอง และการต่อต้านในรูปแบบต่าง ๆ ที่สังคมมีต่อการไหลข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็วของวัฒนธรรมต่างชาติ

แนวคิดจักรวรรดินิยมวัฒนธรรม¹⁴ (Cultural Imperialism) ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมและสื่อซึ่งไหลข้ามพรมแดนจากโลกตะวันตกสู่ประเทศกำลังพัฒนามีผลต่อการครอบงำความคิดของท้องถิ่น เป็นจักรวรรดินิยมรูปแบบใหม่ที่ไม่จำเป็นต้องยึดพื้นที่ด้วยกำลัง แต่ใช้อิทธิพลทางวัฒนธรรมและสื่อแทนเพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจและการเมืองในที่สุด อย่างไรก็ตามมีจุดที่น่าสนใจคือพลังของวัฒนธรรมท้องถิ่นมีศักยภาพที่จะต้านทานและต่อต้าน (resistance) พลังจักรวรรดินิยมสื่อและวัฒนธรรมนี้ได้เช่นกัน อีกทั้งพลังอำนาจของมวลชนของประเทศกำลังพัฒนาไม่ได้เป็นผู้รับสารที่ถูกกระทำ (passive audience) เสมอไป แต่อาจจะกลายเป็นการเชื่อมโยง (articulation) ของวัฒนธรรมโลกกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เช่นกัน ตามแนวคิดท้องถิ่นนิยม (Localism) หากกลุ่มพลังวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เข้มแข็งพอและสามารถต้านทานกระแสของวัฒนธรรมโลกได้ และปฏิเสธไม่ยอมรับกระแสวัฒนธรรมโลกก็อาจจะกลายเป็นกลุ่มปฏิโลกาภิวัตน์หรือกลุ่มต่อต้านโลกาภิวัตน์ (anti-globalisation) ได้ในท้ายที่สุด

แนวคิดบริโภคนิยม (Consumerism) มองว่าวัฒนธรรมบริโภคนิยมเกิดขึ้นจากพื้นฐานของการขยายตัวในระบบการผลิตสินค้าแบบทุนนิยมเสรี ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือแปรรูปวัฒนธรรมทางวัตถุให้กลายเป็นสินค้าของผู้บริโภคที่สามารถซื้อขายหรือบริโภคได้ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความเท่าเทียมและอิสระเสรีของปัจเจกบุคคลได้ นอกจากนี้ความพึงพอใจที่ได้มาจากสินค้านั้นมีความเกี่ยวข้องถึงโครงสร้างทางสังคมผ่านการแสดงและรักษาความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากสถานะของความต้องการของการใช้ชีวิตที่สะดวกสบาย รวมถึงวัฒนธรรมบริโภคนิยมยังเป็นตัวสร้างความพึงพอใจทางด้านอารมณ์และจิตใจต่อการบริโภคสินค้าเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นประเด็นคำถามที่สำคัญและการตีความเชิงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมอันเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมอันส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชนหรือสังคม¹⁵ ดังนั้นแนวคิดบริโภคนิยมนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มเยาวชนวัยรุ่นที่มีแนวคิดสร้างความสุขให้ตัวเองด้วยการบริโภคเพียงอย่างเดียวโดยขาดความยับยั้งชั่งใจ นิยมใช้จ่ายใช้สอยกับสิ่งฟุ่มเฟือยเป็นส่วนใหญ่ นิยมเข้าห้างสรรพสินค้ามากกว่าเข้าวัดปฏิบัติธรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิชาการที่ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสปป.ลาวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์นั้น มีเอกสารวิชาการ และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัยดังนี้

¹⁴ See also John Tomlinson, *Cultural Imperialism: A Critical Introduction*, (New York, Continuum, 1991).

¹⁵ See also Mike Featherstone, *Consumer Culture and Postmodernism*, (London: Sage Publication, 1992), อ้างถึงใน ชลิตา แยมศรีสุข “แนวคิดลัทธิบริโภคนิยมในท้องถิ่นและการล่มสลายของท้องถิ่น” http://202.28.109.66/journalfiles/mcu59_2_03.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2562).

หนังสือและบทความ

ดาวิด แบกลิเน่ (David Berliner) “Perdre l’esprit du lieu; Les politiques de l’Unesco à Luang Prabang (rdp Lao)” ได้อธิบายถึงการสูญเสียคุณค่าและจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมของหลวงพระบาง การถ่ายทอดหรือการสืบสานทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงสำหรับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมด้านพระพุทธศาสนา การทวนระลึกถึงอดีตที่ผ่านมาของวัฒนธรรม (การตัดขาด) กำลังถูกทำลายจากการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่ไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและด้านโครงสร้างทางสังคมซึ่งอาจจะส่งผลต่อการเป็นมรดกโลกของหลวงพระบางในอนาคต

แพตทรีซ แลตวิก (Patrice Ladwig) “Between cultural preservation and its-worldly commitment: Modernization, Social Activism and the Lao Buddhist Sangha” พบว่าพระสงฆ์ลาวมีการปรับตัวในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพยายามเข้ามามีบทบาทกับการพัฒนาสังคมในสปป.ลาว พระสงฆ์มีการใช้หลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม โครงการหลายโครงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเท่าที่จะหาได้ และพบว่าจะมีข้อจำกัดด้านการเงินและขาดทรัพยากรบุคคล ผลที่ได้จึงไม่ค่อยจะแน่นอน ภายใต้ข้อจำกัดด้านโครงสร้างการบริหารภายในประเทศ พระสงฆ์ลาวยังคงมีการปรับปรุงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบดั้งเดิมให้ดีขึ้น โดยยึดหลักคำสอนแบบดั้งเดิมที่สั่งสอนให้กับประชาชนเป็นหลัก ซึ่งถือว่าพระพุทธศาสนามีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และที่สำคัญรัฐบาลลาวที่จะผ่อนปรนในองค์กรพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว (Lao Buddhist Fellowship Organisation: LBFO) มีพื้นที่ที่จะกำหนดนโยบายของตนเอง โดยปัญหาหลักคือกลุ่ม “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม” (socially-engaged Buddhism) ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นยังคงเป็นปัญหาที่อ่อนไหวสำหรับรัฐบาลลาว อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ลาวยังคงมีบทบาทในการเป็นผู้ปกป้องสังคมวัฒนธรรมให้คงอยู่ไว้ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่พยายามจะสร้างสังคมวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็งขึ้นมาใหม่ซึ่งเป็นรากฐานของความเป็นลาว (Laoness) ที่ต้องเผชิญกับภาวะอันตรายของโลกาภิวัตน์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Cultural hybridisation) ในสังคมเดียวกัน

บอยก์ เรห์เบอิน (Boike Rehbein) “Globalisation, Culture and Society in Laos กล่าวถึงความเข้ามาของวัฒนธรรมสังคมนิยมในสปป.ลาว สภาพเศรษฐกิจและตัวกำหนดโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Economic habitus) อัตลักษณ์ทางการเมือง ด้านวิชาการของลาว โลกาภิวัตน์กับภาษาลาว ความเชื่อของชุมชน และรูปลักษณะของโลกาภิวัตน์ในสปป.ลาว มีเนื้อหาสรุปพอสังเขปได้คือ พระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญทางสังคม ในอดีตพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือของประเทศเจ้าอาณานิคมที่พยายามทำให้คนลาวอยู่นอกการเมือง และพระพุทธศาสนายังช่วยในด้านองค์กรและการบริหารของประเทศ และส่วนที่สำคัญคือพระพุทธศาสนาช่วยสร้างสังคมและอัตลักษณ์ความเป็นลาวต่ออิทธิพลทางวัฒนธรรมของไทย รวมถึงอิทธิพลของตะวันตก

มาร์ติน สจ๊วต-ฟ็อกซ์ (Martin Stuart-Fox) “Laos: From Buddhist Kingdom to Marxist State” ในหนังสือ Buddhism and Politics in Asia บรรณาธิการโดย เอียน แฮร์ริส (Ian Harris) สรุปพอสังเขปได้ว่า พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการเมืองในสปป.ลาวมาอย่างช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลวงพระบางก่อนจะมีการสถาปนาราชอาณาจักรล้านช้าง พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมีอิทธิพลต่อความชอบธรรมในการปกครองของสถาบันกษัตริย์ลาวในอดีต กษัตริย์ผู้ปกครองต้องยึดถือหลักธรรมราชา (Dhammaraja) ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนาพุทธ (Buddhist moral principle) อีกทั้งการบวชเป็นพระสงฆ์เป็นวิธีการเปลี่ยนฐานะทางสังคม ที่ได้รับการยอมรับและมีเกียรติในสังคมลาว จนกระทั่งประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมและถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เนื่องจากพระสงฆ์ได้รับการยอมรับนับถือ รัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาวให้พระสงฆ์เผยแพร่แนวคิดคอมมิวนิสต์โดยให้ประยุกต์คำสอนของพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการคอมมิวนิสต์ และพระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์อย่างดีจากรัฐบาลลาวในปัจจุบัน

สมสุข หินวิมาน “หน่วยที่ 9 เทคโนโลยี การสื่อสาร และโลกาภิวัตน์ ชุมวิชาวเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ” สรุปพอสังเขปได้ถึงทฤษฎีจักรวรรดินิยมสื่อและวัฒนธรรมซึ่งให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมและสื่อจะไหลจากโลกตะวันตกสู่โลกที่สาม และมีผลต่อการครอบงำความคิดของท้องถิ่นทำให้ไม่จำเป็นต้องยึดพื้นที่ด้วยกำลังอีกต่อไป รวมถึงแนวคิดโลกาภิวัตน์ที่อธิบายถึงกระบวนการปฏิสัมพันธ์และการพึ่งพาระหว่างกันที่ข้ามพรมแดนของท้องถิ่น ข้ามอาณาบริเวณของภูมิภาค และข้ามขอบเขตของความเป็นชาติ ระยะห่างของพื้นที่ทางกายภาพและเวลาไม่เป็นอุปสรรคในการติดต่อและการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารอีกต่อไป

วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระศรีธาดุ สิงห์ประทุม, มณีมัย ทองอยู่, และดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและพระพุทธศาสนาสมัยสังคมนิยมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” พบว่าเมื่อพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเข้าเปลี่ยนแปลงและปกครองประเทศลาวในพ.ศ. 2518 รัฐบาลไม่ได้ยกเลิกสถาบันพระพุทธศาสนา เนื่องจากตระหนักว่าพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมลาวทั้งด้านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และการเมือง และได้มีการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรปกครองสงฆ์ให้เป็นเอกภาพ โดยรวมธรรมยุติกนิกายและมหานิกายไว้ด้วยกันภายใต้การนำขององค์กรพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว อีกทั้งยังบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญลาว พ.ศ. 2534 รัฐเคารพและปกป้องการเคลื่อนไหวอันถูกกฎหมายของพุทธศาสนิกชน ปลุกกระตุ้นส่งเสริมภิกษุสามเณรให้เข้าร่วมในการเคลื่อนไหวที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อลาว อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมในสปป.ลาว

หอมหวล บั้วระภาได้ศึกษาเรื่อง “พระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม 2518-2533” พบว่า รัฐบาลสังคมนิยมของสปป.ลาวได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองสงฆ์ พ.ศ. 2502 มีผลทำให้ตำแหน่งสังฆราช และสมณศักดิ์ต่าง ๆ ของพระสงฆ์ลาวถูกยกเลิกไป รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ในการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ เข้มงวดในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เข้ากับปรัชญามาร์กซ์ พระสงฆ์ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณ บุคคลากร วัสดุอุปกรณ์จากรัฐบาล หลักสูตรการเรียนการสอนเน้นการเมืองการปกครองบนฐานนโยบายของสังคมนิยม

ปิยฉัตร สินธุสอาดได้ศึกษาเรื่อง “สังคมนิยมล้านช้างตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23” พบว่าสังคมนิยมล้านช้างในพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมนิยมที่ผ่านการบูรณาการทางสังคมนิยมมาเป็นเวลานาน เป็นสังคมนิยมที่มีความเป็นปึกแผ่น มีระเบียบในตัวเอง ถึงแม้ว่าอาณาจักรล้านช้างจะพบกับศึกสงคราม และสภาพความขัดแย้งในสังคมนิยม แต่ก็ไม่ได้ทำให้สังคมนิยมล้านช้างเสื่อมทรามลง ซึ่งเป็นเพราะรากฐานของสังคมนิยมล้านช้างเป็นระบบระเบียบมาก มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่มีความชัดเจน และมีการนำเอาพระพุทธศาสนาเป็นสื่อในการใกล้ชิดให้คนในสังคมนิยมอยู่ร่วมกันอย่างสันติตามหลักศาสนาพุทธ

วรฉัตร เจริญผลได้ศึกษาเรื่อง “พุทธศาสนาและการเมืองลาวภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์ 1975-1998” พบว่าในสมัยอาณาจักรคอมมิวนิสต์ลาวมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกรักชาตินิยมและความภูมิใจในวัฒนธรรมของชาวลาว พระสงฆ์จำนวนหนึ่งก่อตั้ง “องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว” เพื่อต่อต้านพระธรรมยุคิโนในลาว แต่ต่อมาเปลี่ยนเป้าหมายเป็นการเรียกร้องเอกราช หลังจากการปฏิวัติลาวพ.ศ. 2518 รัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาวก็ไม่ได้ยกเลิกสถาบันศาสนา ทั้งนี้เนื่องจากเห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมนิยมลาว ทางด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และการเมือง รวมถึงบทบาทของพระสงฆ์ลาวที่มีส่วนรวมในการปฏิวัติมาโดยตลอด รัฐบาลลาวใช้พระพุทธศาสนาสร้างความมั่นคงทางการเมือง และมีการจัดระเบียบสงฆ์ใหม่โดยยุบเลิกนิกายทั้งสองนิกายคือเถรวาทและธรรมยุติกให้เหลือเพียงนิกายเดียวคือ “สงฆ์ลาว” และควบคุมการเผยแพร่พุทธศาสนาให้สอดคล้องกับลัทธิคอมมิวนิสต์

สรุปจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าวรรณกรรมส่วนใหญ่เป็นการศึกษาภาพรวมของพระพุทธศาสนาในสปป.ลาว ซึ่งเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาเชิงประวัติศาสตร์ วรรณกรรมของต่างประเทศได้ศึกษาอิทธิพลและการปรับตัวของพระพุทธศาสนาในแต่ละช่วงของสปป.ลาวว่าพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อคนลาวและความเข้มแข็งของสังคมนิยมอย่างไร แต่วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องยังขาดการศึกษาปัจจัยที่กระทบต่อพระพุทธศาสนาในหลังพ.ศ. 2533 ซึ่งโลกได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งยังขาดการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงโครงสร้างทางสังคมนิยมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อสังคมนิยมวัฒนธรรมของสปป.ลาว ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงต้องการศึกษาและแสดงให้เห็นถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา รวมถึงศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมนิยมและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ที่ได้รับ

ผลกระทบจากพระพุทธศาสนาในเมืองหลวงพระบาง อันจะเป็นประโยชน์สำหรับชุมชนต่าง ๆ ที่สังคมวัฒนธรรม
ของชุมชนนั้น ๆ ได้รับผลกระทบ ซึ่งอาจจะรับทราบและหาแนวทางแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อไป

